

ONDERWIJSASSISTENTEN

Praatjes vullen geen gaatjes

FILIP VANDENBERGHE & PAUL WILLEKENS

Op 3 februari was in verschillende kranten¹ te lezen dat de stadsbesturen van Brussel en Antwerpen vacatures uitschrijven voor onderwijsassistenten in het basisonderwijs. Die mensen, die minimaal een diploma secundair onderwijs moeten bezitten, kunnen worden ingezet om de leraar in de klas te assisteren. Zo kan de onderwijsassistent helpen bij het knutselen, een praatronde, het begeleiden van leerlingen bij oefeningen ... Er lopen gesprekken met hogescholen om die mensen een opleiding te geven als ze minstens halftijds werken. Goedbedoeld idee of paniekvoetbal om het nijpende lerarentekort op te lossen? Eén krant kopte alvast "onderwijsassistenten lossen lerarentekort niet op"².

An offer you can't refuse?

Op het eerste zicht lijken extra handen in de klas een zegen. Iedereen kan heel wat taakjes opsommen die we aan die onderwijsassistenten kunnen geven. Zeker in de grootstedelijke context horen we dat de situatie ronduit dramatisch is.

Het is een aanbod dat we niet kunnen weigeren ... of toch? Uit onderzoek van de vacatures blijkt dat de onderwijsassistenten in Brussel contractueel aangesteld worden door een stadsbestuur. Die mensen vallen dus niet onder de decreten rechtspositie, waardoor zij weliswaar in het onderwijs zijn aangesteld, maar niet dezelfde rechten genieten als de statutaire personeelsleden. Het is in de vacatures die we zagen eerder onduidelijk wat men precies bedoelt met die onderwijsassistent. We zagen zelfs een vacature waarin een onderwijsassistent/leraar werd gezocht voor het secundair onderwijs, begrijpe wie begrijpen kan. Uit alles blijkt dat er veel onduidelijkheid is,

zeker wat betreft het salaris, de vakantieregeling, verlofstelsels en dergelijke.

Als de leraar van de klas is, dansen de onderwijsassistenten ...

Waarom wil men onderwijsassistenten aanwerven? In de eerste plaats is er het lerarentekort. We kaartten in Brandpunt³ al aan dat dat volgens prognoses in de toekomst nog zal toenemen. Om het lerarentekort op middellange en lange termijn structureel te doen dalen, is volgens COC een hele batterij aan maatregelen nodig. In onze knipperlichtnota⁴ geven we al heel wat aanzetten om de leraar te herwaarderen. Het is namelijk duidelijk dat het beroep van leraar weer aantrekkelijker moet worden als we het tekort

willen oplossen. Voor COC is daarbij geen plaats voor een amper onderhandeld experiment met onderwijsassistenten. Het lerarentekort oplossen of het beroep herwaarderen doe je niet door niet-gekwalificeerd personeel aan te trekken.

In de tweede plaats zijn er effectief noden in het basisonderwijs, maar die moeten door goed opgeleid personeel opgevangen worden. De geïntegreerde opdracht is de hoeksteen van de job als leraar basisonderwijs en daarvoor is een gedegen opleiding een voorwaarde. Officieel zou de onderwijsassistent de leraar enkel ondersteunen in en naast de klas en altijd onder supervisie van de leraar staan. Wij vrezen echter dat wanneer een (kleuter)onderwijzer afwezig is, de verleiding heel groot zal zijn om de

1. Brussel zoekt onderwijsassistenten om leerkrachten bij te staan, BRUZZ. Brusselse leerkracht krijgt onderwijsassistent, De Standaard.
2. Standpunt: Onderwijsassistenten lossen lerarentekort niet op, Gazet van Antwerpen.
3. Brandpunt 5, januari/februari 2022: Strijdpunt: Wordt 2022 opnieuw een coronajaar?, p.2-3.
4. De knipperlichtnota vind je terug op <https://bit.ly/33AjshD>

onderwijsassistent effectief alleen voor de klas te zetten. De ervaring met de kinderverzorgsters in het kleuteronderwijs leert ons dat dat risico zeer reëel is. Uitgangspunt voor COC blijft dat er altijd een personeelslid met de nodige kwalificaties voor de klas staat.

COC ziet nog een ander heikel punt in de aanstelling van onderwijsassistenten. Niet toevallig nemen de twee grootste steden van Vlaanderen (Brussel en Antwerpen) daarin het voortouw. Allicht is dat hun antwoord op het lerarentekort dat in de grote steden het meest nijpend is. Maar zijn zij zich bewust van welk signaal ze daarmee geven? Door volop in te zetten op de onderwijsassistenten, geven de stadsbesturen impliciet toe te berusten in het feit dat men niet voldoende gekwalificeerde leraren meer vindt. Dat zou ouders ertoe kunnen aanzetten om hun kinderen, nog meer dan nu al het geval is, in te schrijven in scholen in de groene rand rond de stad. Een maatregel om het onderwijs in de stad te ondersteunen, riskeert zo contraproductieve effecten te genereren.

Dat een aantal van die onderwijsassistenten ondertussen een (leraren)opleiding volgt kan een goede zaak zijn, maar dat is een pittige uitdaging voor mensen die in het (verre) verleden hun opleiding afsloten met een diploma secundair onderwijs. De combinatie werken, gezin en opleiding is niet evident. Het is ook vreemd dat er eerst een functie wordt gecreëerd en dat pas achteraf over een nieuwe opleiding wordt nagedacht. Bijkomende kandidaten om de gewone lerarenopleiding te volgen, kunnen we alleen maar toejuichen, maar ook hier zijn we kritisch. We zijn nog niet verge-

ten dat de duale lesgevers, die tijdens deze regeerperiode werden ingevoerd, al na een opleiding van een week (!) voor de klas kunnen staan.

De gewaarschuwde leraar is er twee waard

Onze zusterorganisatie uit Nederland AoB (Algemene onderwijsbond) heeft ondertussen een aantal jaar ervaring met de onderwijsassistent en waarschuwt voor allerlei addertjes onder het gras⁵. Het systeem werkt daar met een getrapte verloning, naargelang de functies die men moet uitvoeren. Er zijn dus wat verschillen, maar we kunnen wel leren uit de praktijk.

Het oorspronkelijke idee, ingevoerd in 2004, diende, net als hier, om bijkomend personeel aan te werven om in de klas te 'assisteren' onder de verantwoordelijkheid van de bevoegde leraar. Het blijkt dat dat initiële idee snel overslaat naar het overnemen van de klas ter (langdurige) vervanging van de leraar⁶. Uit Nederlandse vacatures blijkt dat scholen het assisteren heel ruim interpreteren. Bovendien is het in de praktijk schering en inslag dat die mensen alleen voor de klas staan. En niet alleen als invulling van een zeer acute nood ... Lerarentekort opgelost! Onze collega's melden dat de toename van onderwijsassistenten het lerarentekort maskeert. Schoolbesturen zijn trots dat ze geen leerlingen

meer naar huis moeten sturen, maar toont dat niet vooral een gebrek aan ambitie voor het onderwijs?

Die mensen zijn verder ingeschaald in de laagste loonschalen en 'ondersteunend personeel' krijgt zo een heel ruime invulling. Ook andere zaken vragen aandacht en zijn soms erbarmelijk geregeld in het Nederlandse voorbeeld: wat met verantwoordelijkheid, studiesanctionering, opdrachten ...? Bovendien bestaat daar ondertussen een specifieke opleiding tot onderwijsassistent. Maar lang niet alle onderwijsassistenten worden leraar.

Bekommerd en bezorgd

Voor COC is het lerarentekort een grote bezorgdheid, dat mocht uit de knipperlichtennota al blijken. Alleen staan halfslachtige en ondoordachte maatregelen, weliswaar vol goede bedoelingen, het oorspronkelijke doel in de weg. Het proefballonnetje van de onderwijsassistent riskeert een blijver te worden. Wij staan open voor goede ideeën, we horen de noodkreten, maar dat kan niet inhouden dat het statuut van het onderwijspersoneel wordt ondergraven. Dat dreigt hier wel te gebeuren. Het is te betreuren dat onze vakorganisatie die het personeel vertegenwoordigt niet geraadpleegd werd. We staan altijd open voor dialoog. Maar paniek maakt meer slachtoffers dan de brand.

5. Onderwijsassistenten vullen de gaten op (AoB): <https://www.aob.nl/nieuws/onderwijsassistenten-vullen-de-gaten-op/>

6. Onderzoeksrapport onderwijsassistenten ResearchNed.

<http://www.researchned.nl/wp-content/uploads/2019/01/Onderzoeksrapport-onderwijsassistenten.pdf>

